

จงมองทุกสิ่งในด้าคดี

ว.พี ลภคร
๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑

"จงมองทุกสิ่งในด้าคดี" คือสิ่งที่พบได้จากหลักธรรม และพระพุทธรูปทรงนำมาสอนไว้ให้คนทั้งหลาย มองเห็นโอกาสเก็บไปคิดพิจารณา เพื่อค้นหาความจริง แม้ผู้ใหญ่ในช่วงก่อน ๆ ก็กล่าวเตือนสติลูกหลานหลัง-จากพบการโต้แย้งกันอย่างรุนแรงว่า **"จงมองคนในด้าคดี"** ด้วย

อนึ่ง พระพุทธรูปที่ยังทรงตรัสไว้ว่า **"ธรรมะหาใช่ของเราหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ หากเราเป็นผู้ค้นพบ"** ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงตรัสไว้ด้วยว่า **"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา"** ร่วมกับคำปรารภที่ว่า **"พระพุทธเจ้าไม่ได้มีเพียงองค์เดียว"** ถ้านำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงเหตุและผลย่อมเข้าใจได้ว่า ไม่เพียงพระองค์ท่านเท่านั้น ที่ค้นพบ ทุกคนย่อมมีสิทธิพบได้ด้วยตนเอง เสมือนสอนไว้ไม่ให้ยึดติดอยู่กับตัวบุคคล

หากให้มุ่งเรียนรู้สังขธรรม ซึ่งชนทุกชาติทุกภาษาและทุกศาสนาพึงพบได้ ถ้าสามารถพัฒนาจากรากฐานตนเองขึ้นมาถึงช่วงที่มีอิสระช่วยให้เปิดกว้างมากขึ้น ทำให้หยั่งรู้ความจริงได้ว่า **"ทุกสิ่งซึ่งปรากฏรูปแบบอย่างหลากหลาย รวมทั้งสภาวะการเปลี่ยนแปลงไปสู่ด้านหน้ามากขึ้น แท้จริงแล้วมีแต่ความว่างเปล่า"**

ดังนั้น จึงควรถือว่า **"จงมองทุกสิ่งในด้าคดี"** คือหลักธรรมที่น่าจะนำมาใช้พัฒนาคนซึ่งอยู่ด้านล่าง ไม่ว่าจะ เป็นเด็กและเยาวชนหรือกลุ่มคนผู้อยู่ในด้านด้อยโอกาส ให้สามารถเติบโตขึ้นสู่ด้านบนพร้อมด้วยคุณสมบัติความเป็นคนอย่างได้ผลจริง ทั้งนี้และทั้งนั้นกลุ่มบุคคลผู้มีโอกาสขึ้นไปก่อน พึงต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว อยู่ในรากฐานจิตใจ โดยที่มีการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ ให้ผู้ที่สัมผัสเกิดศรัทธาอย่างสำคัญก่อนอื่น

เพียงพูดจากปากตนเองว่า **"ต่อไปนี้จะมองในด้าคดี"** หรือแม้พูดนำ เรื่องราวซึ่งตนต้องการจะได้ว่า **"นี่คือการมองในด้าคดี"** ยังหาใช่ความจริงซึ่งช่วยให้เชื่อมั่นได้ จนกว่าจะสะท้อนให้เห็นการนำปฏิบัติอย่างเป็นทางการเป็นธรรมชาติ ให้ทุกคนมองเห็นได้ ยิ่งการพูดซึ่งมีเหตุเกิดจากภาวะโต้แย้งระหว่างกัน

.....

"การมองทุกสิ่งในด้าคดี" จะเกิดได้ พึงต้องเริ่มต้นจากการฟังตนเองที่รากฐาน ซึ่งหมายถึงการถ่อมมันอยู่กับสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผลได้อย่างมั่นคง โดยไม่ปล่อยยให้อิทธิพลจากอารมณ์และรูปวัตถุเข้าไปแอบแฝง และมุ่งมันทำงานในสิ่งที่ตนรักและสนใจ เพื่อประโยชน์ของทุกคน ซึ่งในมุมมองกลับย่อมมีโอกาสเรียนรู้ความจริงจากปัญหาซึ่งเกิดโดยคนอย่างหลากหลาย

"บางครั้งพบความจริงว่า มีหลายคนคิดว่าคนทำสิ่งนั้นสิ่งนี้เพื่อสังคมบ้าง เพื่อคนอื่นบ้าง" แต่หลังจากทำลงไปแล้วและพบปัญหา ทำให้เกิดความท้อแท้ บางครั้งผิดหวังจนกระทั่งคิดจะเลิกล้มความตั้งใจ แทนที่จะค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด เพื่อนำความรู้มาใช้ปรับทิศทางใหม่ บางคนถึงขั้นต่อไปจนถึงขั้นก่อผลเสียหายให้กับคนอื่น แม้การใช้ความรุนแรงซึ่งอาจทำให้ตนเป็นฝ่ายได้รับสิ่งที่ต้องการตามปรารถนา แล้วนำเอาเงื่อนไขตรงนั้นมายกย่องเทิดทูนครั้งแล้วครั้งเล่า

พฤติกรรมดังกล่าว สำหรับผู้รู้ความจริงถึงระดับหนึ่งย่อมเห็นว่า ทุกสิ่งไม่มีความผิดความถูกแต่อย่างใด หากเป็นรูปแบบที่หลากหลายของสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในธรรมชาติ ที่มุ่งวิถีทางสู่การเรียนรู้ ถ้าสามารถรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้อย่างมั่นคง วันหนึ่งย่อมเข้าถึงจุดทวนกลับมาพบความจริงจากอีกด้านหนึ่ง ซึ่งน่าจะถือว่าคือด้านดีที่แท้จริงซึ่งอยู่ที่ตนเอง ได้ด้วยตนเอง

ดังนั้น แม้ **"ความทุกข์"** หรือ **"ความรู้สึกผิดหวัง"** ซึ่งเกิดจากผลกระทบโดยปัญหาต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

แท้จริงแล้วก็คือ เรื่องธรรมดาที่แต่ละคนพึงพบ เป็นสังขารมอยู่ภายในวิถีการดำเนินชีวิต แต่ผลซึ่งตนได้รับและควรถือว่ามีความค่าอย่างแท้จริงนั้นน่าจะรออยู่ในอนาคต หรืออาจกล่าวได้ว่า **"คือความทุกข์ซึ่งช่วยให้พบและเข้าใจความสุขที่แท้จริงได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น"**

สังขารมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า **"มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาสู่โลก วิถีชีวิตในช่วงแรกย่อมเห็นการให้ประโยชน์จากสังคม หลังจากผ่านการเรียนรู้ความจริงมาถึงจุดหนึ่งแล้ว ย่อมเริ่มปรับตัวเองมาสู่การให้ทุกสิ่งแก่สังคมมากขึ้น"**

อนึ่ง การให้ตามความหมายนี้ ทำให้เน้นให้วัตถุและเงินทองไม่ หากเป็นการให้สิ่งที่เป็นความจริงจากรากฐานจิตใจตนเอง ซึ่งหมายถึงการให้ความเข้าใจแก่ผู้อื่น ให้ความเมตตากรุณาแก่เยาวชนคนรุ่นหลังซึ่งถือว่าเป็นอนาคต รวมทั้งคนซึ่งตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสกว่าตน ซึ่งให้แล้วย่อมมีความสุข หรืออาจกล่าวได้ว่า **"ให้โดยไม่ต้องคิดว่าตนให้"** การเปิดใจกว้างแก่ชนรุ่นหลังคือการให้โอกาส นับเป็นการให้อย่างลึกซึ้ง

หากสังคมใด วิถีชีวิตคนส่วนใหญ่ถึงจุดนี้ได้เร็ว ย่อมมีธรรมชาติที่กำหนดให้สังคมนั้นมีทิศทางที่มุ่งสู่ความเจริญสมบูรณ์พร้อมทุกด้านชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ถ้าสังคมใด วิถีชีวิตคนเข้าถึงจุดดังกล่าวล่าช้าลงไป แม้ถึงเกณฑ์ที่เกษียณอายุแล้วก็ยังเข้าถึงได้ยาก ดังเช่นที่มีการเรียกร้องให้ขยายกำหนดเกษียณอายุ ย่อมบอกความจริงได้ว่าสภาพของสังคมนั้นจำต้องเสื่อมลงไปเรื่อย ๆ อย่างปฏิเสธมิได้

การมองทุกสิ่งในด้านดีจะปรากฏเป็นความจริงได้ แต่ละคนพึงต้องมีนิสัยหวนกลับมาทบทวนอดีตของตนเองเป็นธรรมชาติ เนื่องจากความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติย่อมปฏิบัติได้อย่างมีความสุข จึงเชื่อมั่นว่าน่าจะมั่นคงอยู่ได้ **"การทบทวนย่อมมีทั้งสองด้าน"** ด้านหนึ่งคือการทบทวนที่มุ่งสู่ด้านใน เนื่องจากสิ่งซึ่งปรากฏในอดีต หลังจากผ่านพ้นมาแล้วน่าจะเข้าไปแฝงเป็นเงื่อนไข้อยู่ภายในรากฐาน อีกด้านคือด้านนอก แม้ว่าชีวิตแต่ละคนจะย้อนกลับไปเริ่มต้นใหม่ไม่ได้ แต่ก็สามารถหวนกลับไปค้นหาความจริงจากรากฐานตนเองได้ไม่ยาก หากช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้วไม่ดำรงอยู่อย่างประมาทขาดสติ

เรามักกล่าวเน้นความสำคัญด้านเดียวว่า เยาวชนคืออนาคตของสังคม" หากมองอีกด้านหนึ่งน่าจะพบว่าความจริงว่า **"เยาวชนคืออดีตของสังคมด้วย"** และยังทำให้เห็นความจริงว่า ด้านนี้น่าจะถือเป็นพื้นฐานสำคัญของอีกด้านหนึ่ง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากภาพพจน์ที่มองเห็นว่า เยาวชนคืออนาคตของสังคม คือการมองด้วยทิศทางที่มุ่งออกจากตัวเอง ซึ่งมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัวของบุคคลผู้มอง ส่วนการมองเห็นว่า เยาวชนคืออดีตของสังคม ก็คือภาพทิศทางการมองซึ่งเริ่มจากเงื่อนไข้อยู่ภายในรากฐานตนเองก่อนอื่น ดังนั้นเมื่อมีโอกาสสัมผัสชีวิตและพฤติกรรมของเยาวชน แทนการคิดคาดคั้นให้ต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ กลับมองเห็นว่า เมื่อครั้งที่ตัวเองยังเป็นเด็กหรือเยาวชนมาก่อน ตนก็เคยเป็นเช่นนั้น จึงทำให้เข้าใจและรู้อภัย อีกทั้งหวนกลับมามองปัจจุบันว่า ถ้าตัวเราคิดแลปฏิบัติดีให้เป็นแบบอย่างที่ดี ย่อมมีธรรมชาติที่ถ่ายทอดถึงกันได้ วัฏจักรข้างหน้าเราทั้งหลายย่อมมาถึงได้เช่นกัน ทำให้พบสังขารมอีกบทหนึ่งได้ว่า **"ถ้าไม่มีวันนี้-ย่อมไม่มีวันนี้"**

ทางสายกลางหมายถึงอะไร ?

ถ้ามองสู่ด้านนอกหรือด้านที่เป็นเปลือกของทุกสิ่งทุกอย่าง น่าจะเข้าใจว่าทางสายกลางคือการนำเอาสองด้านมาพบกันแล้วแบ่งครึ่ง แม้การปฏิบัติในลักษณะที่อาจกล่าวได้ว่า เข้าพวกหนึ่งก็ทำอย่างหนึ่ง ครั้นเข้าอีกพวกหนึ่งก็ทำอีกอย่างหนึ่ง เช่นที่กล่าวกันว่า **"นกสองหัว"** หรือ **"คัสสองหน้า"** ทำให้อ่านได้ว่า มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตนอย่างชัดเจน

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงประเด็น **"ทางสายกลาง"** น่าจะมองที่รากฐานเพื่อช่วยให้เข้าใจได้อย่างแท้จริงว่าหมายถึง **"รากฐานจิตใจที่เป็นกลาง"** โดยไม่ยึดติดอยู่กับด้านใดด้านหนึ่ง หากรู้ว่าด้านไหนคือฐานของอีกด้านหนึ่ง

โดยถือหลัก**"การเกิดก่อนเกิดหลังร่วมกับความมีเหตุมีผล"** ถ้ามองที่คนก็คงนึกถึงคำว่า**"อาวุโสเหนือกว่า"** แต่ผู้อาวุโสที่ขาดการรู้เหตุรู้ผลก็ทำให้คนในสังคมเกิดภาวะสับสน จนถึงขั้นสร้างความขัดแย้งระหว่างกันและกันเป็นปัญหา เนื่องจากขาดการแยกแยะแต่ละเงื่อนไขออกจากกันได้อย่างอิสระ

ความจริงแล้ว วิถีชีวิตผู้ซึ่งผ่านพ้นมาในแต่ละช่วง หากเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์และใช้เป็นฐานการเรียนรู้ด้านรูปวัตถุได้อย่างชัดเจน ผู้อาวุโสน่าจะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้รู้เหตุรู้ผลได้อย่างลึกซึ้ง ส่วนอีกด้านหนึ่งก็เช่นกัน ถ้าสามารถเข้าใจความเป็นผู้อาวุโสได้จากรากฐานที่อิสระ และมองการเรียนรู้เหตุและผลได้อย่างอิสระเช่นกัน ก็น่าจะช่วยให้เข้าใจความจริงได้ทั้งสองด้าน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหามาจากการตัดสินใจโดยตนเองได้อย่างมีเหตุมีผล

บุคคลใดมีรากฐานที่เข้าใจทางสายกลางได้ถึงระดับหนึ่งแล้ว ย่อมรู้ความจริงได้ทุกเรื่อง อย่างปราศจากแง่มุม จึงปลอดจากความรู้สึกซึ่งช่วงหลัง ๆ มักนิยมกล่าวกันว่า**"มองต่างมุม"** หรือ**"มองกันคนละด้าน"** หากสามารถเห็นเหตุกับผลซึ่งเชื่อมโยงสรรพสิ่งต่าง ๆ ถึงกันหมด หรืออาจกล่าวว่า **"ความหลากหลายที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกันหมด"** จึงไม่น่าเอาความหลากหลายมาแสดงออกเพื่อเน้นความสำคัญมากเกินไปเกินเหตุผล และมีผลทำลายรากฐานความเป็นคนของชนรุ่นหลังเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตนเอง"

คงสรุปได้ว่า ผู้ที่เข้าใจสังขารและเข้าใจทางสายกลางได้ถึงระดับหนึ่ง ย่อมดำรงชีวิตอยู่และมุ่งมั่นทำงานไม่ว่าเรื่องใด อย่างมีความสุข.